

VỀ TỔ CHỨC KIỂM TOÁN CỦA HỆ THỐNG QUỸ TÍN DỤNG NHÂN DÂN

Nguyễn Văn Tạo *

Thực hiện Chỉ thị số 57/CT-TW của Bộ Chính trị và Quyết định số 135/2000/QĐ-TTg về củng cố, hoàn thiện và phát triển hệ thống Quỹ tín dụng nhân dân (QTDND) từ năm 2001 đến nay đã hơn 7 năm, bên cạnh việc chỉ đạo công tác chấn chỉnh, củng cố hệ thống QTDND khắc phục những yếu kém, giải quyết những tồn tại của QTDND bị giải thể, Ngân hàng Nhà nước (NHNN) đã và đang khẩn trương tiến hành các dự án quan trọng nhằm hoàn thiện hệ thống QTDND. Theo định hướng chiến lược phát triển hệ thống QTDND giai đoạn 2006- 2020 của NHNN về hoàn thiện mô hình tổ chức liên kết của hệ thống là: thành lập Hiệp hội QTDND, Quỹ an toàn hệ thống (QATHT), tổ chức kiểm toán và Trung tâm đào tạo cán bộ cho QTDND.

Đầu năm 2006, Hiệp hội QTDND đã được thành lập, bước đầu thực hiện vai trò liên kết của mình đối với các QTD hội viên như: phổ biến, hướng dẫn thực hiện các văn bản quy phạm pháp luật của Nhà nước; tổ chức các lớp đào tạo cho các hội viên bằng việc phối hợp với Học viện Ngân hàng chiêu sinh các lớp đào tạo trung cấp theo hệ chính

quy, tổ chức buổi bồi dưỡng kiến thức nghiệp vụ; tư vấn nghiệp vụ và phát triển các sản phẩm mới; tăng cường công tác tuyên truyền đến các hội viên thông qua trang tin điện tử (Website) của Hiệp hội; tổ chức giao lưu trực tuyến với các hội viên; làm cầu nối, đối thoại với các cơ quan nhà nước về một số chính sách đối với QTDND; triển khai các dự án và mở rộng quan hệ quốc tế và phát triển các hội viên mới...

Để hỗ trợ cho các QTDND khi mất khả năng chi trả, khả năng thanh toán, không để QTD nào bị giải thể, phá sản; năm 2004, NHNN đã chỉ đạo thí điểm thành lập QATHT ở tỉnh Thái Bình; cuối năm 2006 đã tiến hành sơ kết, đang mở rộng thí điểm thành lập QATHT tại 2 tỉnh An Giang và Hưng Yên, sẽ triển khai trên phạm vi cả nước khi hội đủ điều kiện thích hợp.

Để giám sát, kiểm tra tình hình hoạt động, đảm bảo tính công khai, minh bạch các báo cáo tài chính, tuân thủ các quy định của pháp luật của các QTDND và là công cụ để quản lý, sử dụng có hiệu quả QATHT, việc thành lập với tên gọi là **tổ chức kiểm toán nội bộ hệ thống QTDND** đang được

Hiệp hội QTDND xây dựng đề án để trình NHNN để triển khai vào sau năm 2008.

Đây là kết quả của việc vận dụng kinh nghiệm xây dựng hợp tác xã (HTX) tín dụng kiểu mới phù hợp với cơ chế thị trường ở các nước phát triển được DID thuộc Tổng Liên đoàn Quỹ tín dụng - Tiết kiệm Quebec (Canada) và tổ chức GTZ của Cộng hoà Liên bang Đức chuyển giao kỹ thuật được triển khai theo Quyết định số 390/QĐ-TTG ngày 27/7/1993 của Thủ tướng Chính phủ về Đề án thí điểm thành lập QTDND.

Để hình thành tổ chức kiểm toán nội bộ hệ thống QTDND, trước hết cần nghiên cứu các loại hình tổ chức kiểm toán ở nước ta hiện nay tiếp thu nghiên cứu mô hình kiểm toán của các nước phát triển, từ đó liên hệ đến tổ chức kiểm toán nội bộ hệ thống QTDND ở nước ta và một số kiến nghị.

1. CÁC LOẠI HÌNH KIỂM TOÁN HIỆN CÓ Ở NƯỚC TA

Theo quy định của pháp luật về tổ chức kiểm toán, ở nước ta hiện có 3 loại hình tổ chức kiểm toán:

- Kiểm toán Nhà nước được thành

* Hà Nội

lập theo Luật Kiểm toán Nhà nước, trực thuộc Quốc hội có trách nhiệm kiểm toán thu chi ngân sách Trung ương, thu chi ngân sách các tỉnh thành phố, kiểm toán kết quả thực hiện các dự án đầu tư bằng vốn ngân sách, vốn ODA, kiểm toán báo cáo tài chính của các doanh nghiệp nhà nước thuộc Tổng công ty 90, 91...

- Tổ chức kiểm toán độc lập được thành lập theo quy định tại Nghị định số 07/CP ngày 29/1/1994 và hiện nay là Nghị định số 105/2004/NĐ-CP ngày 30/3/2004 của Chính phủ và Thông tư số 60/2006/TT-BTC ngày 28/6/2006 của Bộ Tài chính đề kiểm toán các báo cáo tài chính đối với các doanh nghiệp theo quy định của Chính phủ.

- Tổ chức kiểm soát, kiểm toán nội bộ được thành lập theo quy định tại điều 121-127 Luật doanh nghiệp do Chủ tịch HĐQT hoặc Tổng Giám đốc doanh nghiệp quyết định thành lập để kiểm soát, kiểm toán các báo cáo tài chính trong nội bộ doanh nghiệp.

Qua đó có thể thấy tổ chức kiểm toán nội bộ QTDND thực chất là một **tổ chức kiểm toán độc lập** được thành lập bên ngoài QTDND nhưng để tiến hành kiểm tra, giám sát, kiểm toán hoạt động trong hệ thống QTDND nên có tên gọi là **tổ chức kiểm toán nội bộ QTDND**.

Trước khi trao đổi về mô hình tổ chức kiểm toán hệ thống QTDND, nếu theo kinh nghiệm của các nước phát triển thông qua chương trình chuyển giao kỹ thuật của DID và GTZ có thể thấy việc tổ chức kiểm toán đối với HTX tín dụng, Quỹ tín

dụng tiết kiệm thường được thành lập trước khi có Quỹ bảo toàn tiền gửi hoặc Công ty an toàn vốn. Ví dụ như Cộng hòa Liên bang Đức việc kiểm toán bắt buộc đối với HTX được quy định trong Luật HTX từ năm 1899 bằng các kiểm toán viên. Đến năm 1934 theo Luật HTX sửa đổi, bổ sung thì nghĩa vụ gia nhập Hiệp hội Kiểm toán đối với HTX tín dụng mới được thực hiện, còn Quỹ bảo toàn tiền gửi của Hiệp hội HTX tín dụng Đức, năm 1930 mới được thành lập. Như vậy có thể nhận thấy chúng ta đang thực hiện một quy trình ngược, nghĩa là chưa có tổ chức kiểm toán chuyên ngành cho QTDND nhưng đã thành lập QATHT. Theo Đề án thành lập QATHT được NHNN cho phép thí điểm tại tỉnh Thái Bình thì việc quản lý, sử dụng QATHT do Ban Quản lý QATHT được thành lập do các QTDND hội viên bầu ra, trong đó gồm đại diện của Chi nhánh Quỹ tín dụng nhân dân Trung ương (QTDNDTU) và đại diện một số QTDND cơ sở. Ban Quản lý này dù được hội nghị nhất trí bầu ra nhưng chưa có địa vị pháp lý vì không phải là một tổ chức được pháp luật công nhận, chưa có chúng chỉ hành nghề kiểm toán, chưa đủ trình độ quản lý khi đưa ra các quyết

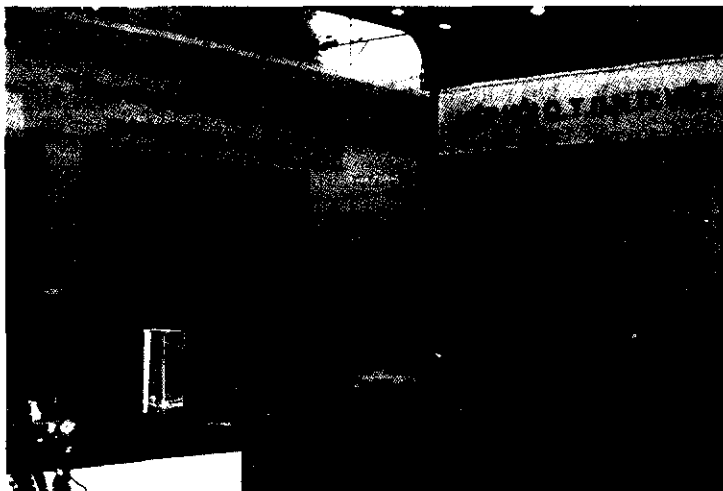
định phù hợp trong việc sử dụng nguồn vốn đóng góp của các QTDND hội viên. Vì vậy, tổ chức kiểm toán nội bộ hệ thống QTDND đáng lẽ cần được thành lập trước khi thiết lập QATHT.

2. MÔ HÌNH KIỂM TOÁN CỦA CÁC NƯỚC PHÁT TRIỂN

Để giám sát, kiểm toán hoạt động của các QTDND, HTX tín dụng theo luật pháp của từng nước đều có mô hình kiểm toán riêng:

- Theo Luật Tiết kiệm - tín dụng của Bang Quebec (Canada), Tổng thanh tra ngành tín dụng uỷ quyền cho Tổng Liên đoàn Quỹ tín dụng tiết kiệm Quebec được thành lập Văn phòng giám sát và an toàn tài chính Desjardins (BSSF), chia làm 2 bộ phận, bộ phận thanh tra, giám sát riêng, bộ phận kiểm toán riêng. Bộ phận kiểm toán có nhiệm vụ thực hiện kiểm toán các báo cáo tài chính theo chuẩn mực kiểm toán được thực hiện hàng năm; còn bộ phận thanh tra có nhiệm vụ bảo vệ các khoản tiền gửi của thành viên thông qua việc đánh giá tuân thủ các quy định của pháp luật, đạo đức nghề nghiệp, đánh giá theo định kỳ 18 tháng 1 lần. BSSF có bộ máy rất gọn nhẹ chỉ có 219 người.

- Theo Luật HTX của Đức, HTX tín dụng phải gia nhập Hiệp hội kiểm toán các địa phương trước khi trở thành hội viên của Hiệp hội HTX tín dụng. Hiệp hội kiểm toán địa phương được thành lập ở các bang có nhiệm vụ cung cấp các dịch vụ kiểm toán, tư vấn, đào tạo, quản lý quỹ bảo toàn tiền gửi trong phạm vi

địa phương và hiệp hội kiểm toán địa phương cũng là hội viên của Hiệp hội HTX tín dụng.

Thiết nghĩ trong 2 mô hình tổ chức kiểm toán trên, riêng mô hình tổ chức kiểm toán của Hiệp hội HTX tín dụng Đức khá phức tạp và chi phí cao, còn mô hình tổ chức thanh tra, kiểm toán của Tổng Liên đoàn Quĩ tín dụng tiết kiệm Quebec đơn giản và thích hợp với tổ chức kiểm toán hệ thống QTDND ở nước ta.

3. VỀ TỔ CHỨC KIỂM TOÁN NỘI BỘ TRONG HỆ THỐNG QTDND Ở NƯỚC TA

Để đạt được các yêu cầu trên, từ kinh nghiệm của các nước phát triển có thể vận dụng vào hoàn cảnh thực tiễn của nước ta đối với lĩnh vực kiểm toán và các chức năng nhiệm vụ đối với hệ thống QTDND, tôi xin có ý kiến như sau:

Tổ chức kiểm toán của hệ thống QTDND nên được thành lập theo hình thức công ty trách nhiệm hữu hạn trực thuộc Hiệp hội QTDND theo quy định tại Nghị định số 105/2004/NĐ-CP của Chính phủ về kiểm toán độc lập và Thông tư số 60/2006/TT-BTC của Bộ Tài chính về hướng dẫn, tiêu chuẩn thành lập và hoạt động đối với doanh nghiệp kiểm toán. Để phù hợp với đặc điểm tình hình, tổ chức hoạt động của hệ thống QTDND nên thành lập các chi nhánh Công ty tại các tỉnh, thành phố nơi có Chi nhánh QTDND/TU đóng trụ sở. Tùy số lượng QTDND từng địa phương để bố trí số cán bộ kiểm toán cho phù hợp; trong điều kiện kinh phí còn hạn hẹp nên dùng trụ sở làm việc tại Chi nhánh QTDND/TU. Công ty kiểm toán hệ thống QTDND có các nhiệm vụ như:

- Thực hiện việc kiểm toán báo cáo

tài chính hàng năm của các QTDND theo chuẩn mực kiểm toán và hướng dẫn của Thanh tra NHNN.

- Thu thập thông tin, tổng hợp các báo cáo tài chính, thống kê, theo dõi các chỉ tiêu an toàn của các QTDND; làm chức năng giám sát kiểm tra có hiệu quả, nắm bắt kịp thời các diễn biến trong hoạt động của các QTDND hội viên; được uỷ quyền phối hợp với NHNN địa phương để giải quyết những trường hợp cần thiết cần xử lý nhất là về nhân sự trong quá trình củng cố, chấn chỉnh.

- Cung cấp các dịch vụ cho QTDND hội viên như tư vấn các loại hình dịch vụ, quản trị, kiểm toán báo cáo tài chính trước khi chia tách, hợp nhất, sáp nhập, tham gia đào tạo cán bộ cho QTDND theo chương trình chuẩn hoá do NHNN phối hợp với Học viện Ngân hàng, Đại học Ngân hàng Thành phố Hồ Chí Minh cung cấp tùy theo cấp độ đào tạo.

- Tư vấn cho các sáng lập viên có nhu cầu thành lập mới QTDND.

- Tham mưu cho chính quyền địa phương và NHNN Chi nhánh tỉnh, thành phố về kế hoạch phát triển QTDND, có ý kiến về việc cho phép thành lập QTDND trên địa bàn.

- Đôn đốc QTDND hội viên nộp phí QATHT, kịp thời xem xét các đơn xin hỗ trợ từ QATHT khi gặp khó khăn về khả năng chi trả, khả năng thanh toán của QTDND hội viên đề xuất ý kiến trước khi gửi Hiệp hội QTDND giải quyết, hoặc giải quyết theo uỷ quyền, theo dõi việc sử dụng QATHT để có kiến nghị với Hiệp hội trong việc sáp nhập, giải thể QTDND.

- Phối kết hợp với NHNN trong quá trình QTDND bị đặt trong tình trạng kiểm soát đặc biệt, đề xuất ý kiến với

NHNN giải toả kiểm soát đặc biệt hoặc áp dụng biện pháp giải thể, phá sản QTDND.

- Cùng với Bảo hiểm tiền gửi xử lý tài sản thanh lý QTDND bị giải thể, phá sản để thu số tiền QATHT đã cho vay hỗ trợ, có trách nhiệm cùng với NHNN, chính quyền địa phương xác định số tiền thiệt hại do không thu đủ số tiền đã hỗ trợ từ QATHT, báo cáo với Hiệp hội xử lý.

4. MỘT SỐ KIẾN NGHỊ

- Sau khi tổ chức kiểm toán hệ thống QTDND chính thức được thành lập, đề nghị NHNN chỉnh sửa Điều 3 Quyết định số 121/2005/QĐ-NHNN ngày 2/2/2005 Ban hành về quy chế kiểm toán độc lập đối với các tổ chức tín dụng trong đó Báo cáo tài chính hàng năm của tổ chức tín dụng phải kiểm toán độc lập có thêm đối tượng là QTDND cơ sở.

Tổ chức kiểm toán trong nội bộ QTDND vừa có chức năng kiểm toán, vừa có chức năng thanh tra, giám sát hoạt động của các QTDND hội viên, vừa làm nhiệm vụ tư vấn, đào tạo và tham gia quản lý, cho vay QATHT và phát triển hệ thống QTDND. Do đó tổ chức này có vai trò hết sức quan trọng trong việc đảm bảo an toàn bền vững cho các QTDND hội viên, nhất là tính công khai, minh bạch về tài chính. Tổ chức kiểm toán trong hệ thống là cánh tay nối dài góp phần nâng cao vai trò của Hiệp hội QTDND. Để thực hiện có kết quả chức năng, nhiệm vụ trên, cần lựa chọn đội ngũ cán bộ kiểm tra, kiểm toán đủ trình độ theo quy định của tổ chức kiểm toán, đủ đạo đức nghề nghiệp, tinh thần trách nhiệm là người đại diện của Công ty kiểm toán và Hiệp hội ở các địa phương. ■